

Itt a tavasz!

Mivel a rovat legutóbb teljes egészében a sarki fényről szólt, így most a többi márciusi és áprilisi jelenség kerül sorra. Szerencsére szép megfigyelések születtek a két hónap során!

A lassanként hosszabbodó nappalok végét tiszta, holdmentes tavaszi estéken az állatövi fény jelzi, március 9-én a rovatvezető Veszprém északi határában fotózta. Schmall Rafael április 15-én a varázslatos zselici sötét-ségben nemcsak az állatövi fényt, hanem az ellentényt is megörökítette! Az állatövi ellenfény – Gegenschein – megpillantásához valóban igen sötét ég és jó légköri körülmények szükségesek, így igazi inycenség a hazai észlelés! Április 10-én Márkó közeléből látszott az állatövi fény kúpja, majd április 18-án este különösen tiszta és száraz volt az ég, így a rovatvezetőnek Veszprémből, lakótelep közepéről (!) sikerült az állatövi fényt megpillantania és megörökítenie.

Schmall Rafael április 15-i zselici képén az állatövi fényt és az állatövi ellenfényt csodálhatjuk meg, az ellentényt a kép bal felső negyedében, a Szűz csillagképben látható

Szerencsére nem minden megfigyeléshez szükséges a zselici minőségű ég, így a kevésbé szerencsés lakóhelyű észlelőink is kaptak lehetőségeket a tavaszi égbolttól.

Együttállások terén március 22-én az alkonyi égen Hadházi Csaba a holdsarló és a

Vénusz kettősét örökítette meg, Kollár Ernő ugyanekkor készített szép sorozatot a párról, bevárva, míg be is sötétedik teljesen, így nála a Hold körül kis pártá is látható. Március 29-én a Hold már a Jupiter közelébe ért, erről Hegyi Imre küldött megfigyelést és fotót, képen a Hold körül színes pártá látszik. 30-án még közelebb volt holdunk a Jupiterhez, ekkor Rosenberg Róbert örökítette meg a párost, szintén holdpártával fűszerezve a látványt.

Április 21-én este 9-kor Hajdúhadházon így tündökölt a Hold és az Aldebaran kettőse, ráadásnak igen szép hamuszürke fény is mutatkozott. Hadházi Csaba felvétele

Hadházi Csaba március 21-én kora este a vékony holdsarló és a hamuszürke fény megfigyelésével járult hozzá a rovat gyarapodásához. 22-én Kollár Ernő, Belgiumban tartózkodó észlelőnk részletes beszámolót küldött a hamuszürke fényről. Utánanézett a körülményeknek, s az aktuális égbolt állapota alapján beigazolódott a megfigyelése. Értékes és egyúttal érdekes is, ha egy

megfigyelő alaposan utánajár a látottaknak! „Fényképezgetés közben a hamuszürke fény erőssége ejtett gondolkodóba, ugyanis a megszokottnál határozottabban erősebbnek látszott. Persze az emberi szem nem egy hitelesített műszer, és a szemlélő könnyen az érzékcsalódás áldozatává válhat, hiszen a kiszemelt objektumot a környezetéhez – a sötétedő éghöz – próbálja viszonyítani. Az észlelésem három nappal a 2015. március 19-i földközelség után történt, azaz az átlagosnál 6–7 %-kal közelebről vetődött a Holdra a fény, ezért intenzívebb volt a Holdat ért földi fényviszaverődés.

Meteorológiai műholdfelvétel alapján megpróbáltam igazolni, hogy az észlelés helyétől nyugatabbra az átlagosnál nagyobb felszíni és légköri albedójú feltételek álltak elő. Lehet, hogy ez kép nem alkalmas légköri képződmények szakszerű azonosítására, azonban az elmondható erről, hogy Európa és az Atlanti-óceán feletti területeken döntően átlagos feletti albedójú feltételek álltak elő. Véleményem szerint a hamuszürke fény szokatlan erőssége nem pusztán érzékcsalódás volt, hanem a fenti feltételeknek együttesének volt köszönhető.” Szintén 22-én a Hold és a Vénusz laza kettősét figyelte meg Hadházi Csaba.

Áprilisban az együttállások legszebbike a Vénusz–Fiastyúk kettős volt, szerencsére néhány napon át élvezhettük a közelségüket. Külön érdekesség volt, hogy ezekben a napokban a Nemzetközi Űrállomás rendre a páros közelében szelte át az alkonyi eget. 9-én és 10-én este a rovatvezető figyelte a párost, a Vénusz a közeledő fátolyfelhőzet hatására látványos koszorúval övezve nyugodott le. 10-én Laczkó Éva is megörökítette az együttállást A párosról a legszebb képet Rosenberg Róbert készítette 14-én este, nála igen látványos Vénusz-koszorú volt ekkor, jól láthatóan két színes fénygyűrűvel a bolygószomszédunk körül!

Április 20-án kora este a holdsarló, a Vénusz és a Fiastyúk laza együttállását örökölte meg Hadházi Csaba. Szakály Nikolett a budai vár felett örökölte meg gyönyörű fotókon az együttállást és a szép, hamuszür-

ke fényvel látszó holdsarlót. 21-én alkonyat után aztán ismét gyönyörű látványosságban lehetett részük az égre tekintőknek: a Vénusz ugyan már kb. 10 foknyira eltávolodott a Fiastyúktól, ám a Hold vékony sarlója beérkezett a Hyadok halmazába, ráadásul ahogy lassan sötétedett, a sarló déli csúcsa alatt az Aldebaran fénye is kigyúlt. Az Aldebaran fényessége igen látványossá tette az együttállást és azok is észrevették, hogy egy csillag van a Hold mellett, akik egyébként nem szoktak az égre csillagászati céllal felnézni. Keszthelyi Sándor és Keszthelyiné Sragner Márta budapesti útjuk végét koronázták meg az együttállás spontán megfigyelésével: „20:30-kor a Capella, a Procyon és a Betelgeuse is megjelent. És akkor 20:35-kor a hamuszürke fényvel díszített fénylő sarlóhold alatt észrevettünk egy fényes csillagot! Igen közel – talán csak 2–3 ívpercre – volt a Hold »alatt«, azaz a fényes ív déli részéhez közel. Már kicsit túlhaladt rajta az ekliptikán a Hold, de fél órával ezelőtt igen-igen közel, talán 1 ívpercen belül lehetett. Tőlünk északabbra és keletebbre nyilván csillagfedést is láthattak. 20:45-ig gyönyörködtünk az érdekes jelenségben. Az 1 magnitúdós csillag mibenlétét pár percig találgattuk, aztán az Aldebaranra (α Taurina) tippeltünk.” A rovatvezető a munkahelye ablakból figyelte a párost, a tiszta égnek köszönhetően már 20:20-kor látszott az Aldebaran a sarló csücskénél, és azután igen látványos gyorsasággal kúszott egyre távolab� tőle. Hadházi Csaba kicsit később, 21 óra előtt pár perccel készített gyönyörű fotót a párosról, amint a felhőzet megnyílt és lehetővé tette a fényképezést, ekkorra az együttálló égitestek mintegy fél fokra távolodtak egymástól. Ebben az időben figyelte az együttállást Rosenberg Róbert is, majd kicsit még tovább követte a kis felhőpamacsok közt bujkáló duót az egyre sötétedő égen felgyúló csillagok társaságában. Laczkó Éva is megörökítette az együttállást, képén a Vénusz és a Fiastyúk is helyet kapott: „Csodaszép, látványos együttállás, amiről csak szuperlatívuszokban lehet írni! A holdsarló alatt látható volt az Aldebaran is, még különlegesebbé téve az élményt.

10x50-es binokulárral is megfigyeltem: a terminátor kráterektől csipkézett vonala, és az Aldebaran felejthetetlené tette az élményt.”

Áttérhetünk a felhők okozta optikai jelenségekre is, ezekből is sok akadt március és április során. Tavasszal, amikor az időjárásunk a téli időszakra jellemző nyugalmas (sokszor ködös, rétegfelhős) időszakból átvált a melegebb, mozgalmasabb felé, gyakori vendégei hazánknak az átvonuló frontok. Ezek közeledtét sokszor jelzik felvonuló fátyolfelhők, így tavasszal láthatjuk a legtöbb halójelenséget. A látott jelenségek márciusi észleléseinkben a következők voltak:

Hadházi Csaba igazi tavaszi hangulatot hozott a 22 fokos halóról készült fotóján, április 26-án virágzó orgona és egy nektárra éhes méh társaságában látszott a jelenség

4-én a rovatvezetőnél 22 fokos holdhaló és mellékhold látszott, Kósa-Kiss Attila a déli órákban fényes 22 fokos naphalót, majd egy kondenzcsíkon kialakult igen fényes melléknapot látott. 5-én délelőtt a rovatvezetőnél 22 fokos naphaló volt, Szöllősi Tamás is észlelte, nála gyakorlatilag egész nap látszott, éjjel holdhalóval folytatódott a jelenség; Hadházi Csaba nagyon fényes melléknapot figyelt meg napnyugtakor, Kósa-Kiss Attilánál pedig este volt 22 fokos holdhaló és felső érintő ív. 7-én Hegyi István fényes melléknapot észlelt. 8-án Rosenberg Róbert és Szöllősi Tamás délután melléknapot látott. Kósa-Kiss Attila 10-én halvány, de teljes 22 fokos naphalót, 13-án a 22 fokos haló felső felét, majd 15-én ismét teljes gyűrűt alkotó 22 fokos halót észlelt. Ezt követően egy kis szünet után 25-én születtek a következő megfigyelések: Kósa-Kiss Attila 22 fokos halóval nyitotta a délelőttöt, ehhez kis ideig melléknap is társult, majd

felső érintő ív, este azután 22 fokos holdhaló alakult ki. A rovatvezetőnél gyakorlatilag ugyanezek a jelenségek látszottak, Szöllősi Tamásnál pedig a délelőtti órákban volt 22 fokos naphaló és egy ideig melléknap. 27-én reggel Kósa-Kiss Attila halvány, de teljes 22 fokos naphalót és fényes melléknapot figyelt meg. 29-én alkonyatkor Rosenberg Róbert naposzlopot fényképezett, 30-án Szöllősi Tamás 22 fokos halót figyelt meg.

Április során is sok szép jelenségünk volt, 2-án Kósa-Kiss Attila majdnem teljes 22 fokos naphalót figyelt meg. 5-én Szöllősi Tamás napkelte után látott 22 fokos halót, Kósa-Kiss Attila egére délutánra érkeztek meg a fátyolfelhők, alkonyat előtt nagyon fényes zenitkörülí ívet, majd este felső állású holdoszlopot és később a 22 fokos holdhaló felső részét hozták magukkal, aztán még másnap, 6-án reggel még egy felső érintő ívet is produkáltak. 10-én ismét Kósa-Kiss Attila jeleskedett, fényes, színes 22 fokos naphalót figyelt meg, Hadházi Csaba is 22 fokos halót fotózott ekkor. 12-én Rosenberg Róbert színgazdag 22 fokos naphalót fényképezett, 13-án Kósa-Kiss Attila a reggeli órákban 22 fokos halót, melléknapokat, majd felső érintő ívet látott. 13-án kora délelőtt Szöllősi Tamás látott halvány 22 fokos halót, a jelenség késő délután már Kósa-Kiss Attila egén tűnt fel. 14-én a rovatvezetőnél és Kósa-Kiss Attilánál is volt 22 fokos naphaló. 16-án újra legszorgosabb megfigyelőnket, Kósa-Kiss Attilát jutalmazta meg az égbolt némi látványossággal, reggel melléknapokat, 22 fokos halót, majd felső érintő ívet észlelt; Szöllősi Tamásnál pedig élénk színű 22 fokos haló volt a reggel során. 17-én reggel Lauer Zoltán figyelt meg fényes melléknapokat és zenitkörülí ívet, Szöllősi Tamás halvány 22 fokos halót látott, a rovatvezetőnél 22 fokos haló, melléknapok, zenitkörülí ív és felső oldalív tündökölt ezen a délelőttön; Kósa-Kiss Attila körülírt halót, 22 fokos halót, teljes melléknap-körívet, valamint bal oldali 120 fokos melléknapot látott. 18-án délelőtt Rosenberg Róbert fotózott 22 fokos halót. 20-án Kósa-Kiss Attila teljes körülírt halót látott, mégpedig igen fényes kivitelben. Ezen a napon Biró Zsófia fényes, feltűnő melléknap-körívet és a

rajta megjelenő 120 fokos melléknapot fényképezett, Szöllösi Tamás pedig fényes, de csak percekig látható melléknapot figyelt meg. 22-én kora este Schmall Rafael holdhalót örökített meg, érdekessége, hogy a Holdnak csak 20%-os megvilágítása volt ekkor és ráadás-ként mellette volt a Vénusz, gyönyörű színes pártával övezetten. 25-én éjjel a rovatvezető 9 és 23 fokos holdhalót figyelhetett meg, a Jupiter pedig a 9 fokos gyűrűn feltűnő pártával övezve fénylett. 26-án Hadházi Csaba fényes körülírt halót, Kósa-Kiss Attila fényes, teljes 22 fokos halót, 27-én halvány 22 fokos halót és felső érintő ívet, 28-án pedig halvány 22 fokos halót látott. 30-án a rovatvezetőnél 22 fokos, majd körülírt naphaló volt, Hadházi Csaba 22 fokos halót és melléknapot fotózott, Kósa-Kiss Attila reggel fényes zenitkörüli ívet, azután 22 fokos halót, majd felső érintő ívet, végül körülírt halót figyelt meg, délutánra fényes bal oldali melléknap jelent meg az égen, késő este pedig fényes és színes 22 fokos holdhalóval zárta a hónap halójelenségeit.

Bíró Zsófia nemcsak fényes melléknap-körívet látott, hanem a rajta ovális foltként ülő 120 fokos melléknapot is megfigyelhette árpilis 20-án délelőtt

A gyakran változó felhőzet további érdekességeket is hozott a két hónap során. Irizáló felhőkről, koszorúkról, pártákról, árnyékjelenségekről a következő megfigyelések születtek: március 1-jén Hegyi Imre a Hold körüli koszorút látott. 3-án Rosenberg Róbert gyönyörű, kontrasztos Tyndall-sugarakat látott, majd ugyanő 8-án napkoszorút fotózott kondenzárnyékkal – ezen a napon kondenzárnyéket Bánfalvy Zoltán is megfigyelt. 9-én Hegyi

Imre örökítet meg Tyndall-sugarakat. 10-én a Vénusz körül kialakult pártát a rovatvezető figyelte meg. 24-én Hegyi Imre napkoszorút látott, később Tyndall-sugarakat figyelt meg. 26-án Szöllösi Tamás számolt be irizáló felhőről, érdekes és okos fotót csatolva a megfigyeléshez: az égbolt helyett egy tócsában tükrözve fényképezte a jelenséget, ugyanis a vízfelület egyrészt kissé visszafogja a fényerőt, másrészt a visszatükrözött fény vízszintesen polarizáltá válik, s így a színes jelenség, mely egyébként is érzékeny a polarizációra, hangsúlyosabban látható. 29-én Hegyi Imre holdpártát fotózott, 30-án ugyanő alkonyatkor krepuszkuláris sugarakat észlelt.

Április 3-án alkonyatkor rendkívül látványos antikrepuszkuláris sugarak jelentek meg a rovatvezető égen, a fél égboltot átívelő, igen kontrasztos sugarakat az tette különlegessé, hogy hőzaporfelhőket világított be a lenyugodni készülő Nap fénye, s a hó hullósávok amúgy is kontrasztos megjelenését tették még hangsúlyosabbá a fény-árnyék váltakozó, legyezőszerű sugarai. 5-én Rosenberg Róbert élénk színű irizáló felhőt, Szöllösi Tamás a Hold körül megjelenő koszorút látott. 11-én a rovatvezető látott látványos Vénusz-koszorút a horizont felett pár fokkal lévő, közeledő felhőzónának köszönhetően. 14-én késő délután Rosenberg Róbert napkoszorút fotózott, és ugyan a Vénusz-koszorúja az együttállás kapcsán már szóba került, de olyan szép volt a jelenség, hogy érdemes még egyszer megemlíteni. 15-én a rovatvezető látott a Vénusz és a fényesebb csillagok körül színes, látványos pártákat a felvonuló fátyolfelhők hatására. 16-án ismét Rosenberg Róbertnél jelentek meg irizáló felhők, 21-én Szöllösi Tamásnál voltak a szélfúttá felhőkön irizáló területek, ezt a jelenséget Rosenberg Róbert is észlelte. 26-án Rosenberg Róbert ismét igen élénk színekkel irizáló felhőket látott.

A sok beérkezett észlelés is jelzi, hogy a tavasz igazi csemegéket hozott a szabadszemes jelenségek megfigyelőinek. Az egyre kellemesebbé váló hőmérsékleti viszonyok talán még több megfigyelőt csalogatnak majd ki az ég alá a következő időszakban!

Landy-Gyebnár Mónika